

Waterschap
Rivierenland

Lessen uit de Lekdijk

Plan van aanpak fase 3 KiS

sterke dijken

schoon water

Lessen uit de Lekdijk

Plan van aanpak fase 3 KiS

Lessen voor de toekomst naar aanleiding van onderzoeken en adviezen over de dijkversterking van de Lekdijk tussen Kinderdijk en Schoonhovenseveer (KiS)

Versie 16 februari 2022

April 2021: “De Lekdijk is lek gestoken!”

Juli 2021: De Lekdijk is veilig! – Fase 1

Februari 2022: Aanbevelingen van Deltares en Van de Vlist – Fase 2

Lessen uit de Lekdijk – PvA Fase 3 KiS

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
1 Hoofdboodschap	4
2 Inleiding	5
2.1 Aanleiding -----	5
2.2 Proces tot nu toe -----	5
2.3 Dijkversterking Kinderdijk-Schoonhovenseveer (KIS)-----	6
3 Samenvatting van onderzoeken	8
3.1 Rapport “De Lekdijk is lekgestoken!” -----	8
3.2 Deltares rapport Fase 1 -----	8
3.3 Deltares rapport Fase 2 -----	9
3.4 Advies van ENW (Expertise Netwerk Waterveiligheid)-----	10
3.5 Advies van Commissie Van der Vlist -----	10
4 Reflectie op ontwerp aspecten van Van Baars	12
5 Schadeafhandeling: hoe verder?	13
5.1 Samenvattende reflectie op rapport van der Vlist -----	13
5.2 Wat gaan we doen?-----	13
5.3 Toewerken naar een Schadebureau -----	14
6 Betekenis voor projecten	16
6.1 Inleiding-----	16
6.2 Beperken van schade-----	16
6.3 Techniek -----	17
6.4 Risico management -----	17
6.5 Conclusie en samenvatting-----	18
7 Reflectie	20

Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 1 start met de hoofdboodschap van dit rapport;

Hoofdstuk 2 beschrijft de aanleiding en schetst het proces dat is doorlopen. Tevens wordt kort ingegaan op kenmerken van de dijkversterking KiS;

Hoofdstuk 3 gaat in op de resultaten van de onderzoeken van Deltares en de adviezen van de commissie Van der Vlist;

Hoofdstuk 4 reflecteert op het rapport van de heer Van Baars;

Hoofdstuk 5 gaat in op de verdere afhandeling van de schadegevallen van KiS en maakt de vertaalslag naar schade-afhandeling bij andere dijkversterkingen;

Hoofdstuk 6 vertaalt de resultaten van de onderzoek en adviezen naar lopende dijkversterkingen en nog op te starten projecten;

Hoofdstuk 7 sluit af met een reflectie op de “waarde” van het doorlopen traject voor het waterschap en onze ingezetenen.

1 Hoofdboodschap

Als waterschap Rivierenland dragen we een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid: in opdracht van de samenleving werken wij met belastinggeld aan veilige dijken en schoon en voldoende water. Dat gebeurt binnen een aantal heldere kaders in onze rol als functionele overheid. Deels zijn die kaders gegeven door de wetgever, deels door het eigen AB. Binnen die kaders werken onze mensen integer en professioneel samen met het bestuur en de omgeving aan de missie van WSRL.

Soms grijpt ons werk fors in bij bewoners. Om de veiligheid voor velen binnen een dijkring te borgen moet bijvoorbeeld een enkele keer iemand zijn of haar huis uit. Collectieve wensen kunnen individuen hard en hevig raken in hun bestaan.

Soms gaat daarbij iets mis of veranderen inzichten dusdanig dat we achteraf niet anders dan kunnen constateren dat het voortaan anders moet. Als waterschap willen we om die reden een ontvankelijke organisatie zijn. Een organisatie die open staat voor kritische reflectie, gericht is op leren, transparant werkt en verantwoordelijkheid neemt.

Het rapport van professor Van Baars was schrikken. Het raakte de organisatie zeer, juist omdat onze missie is op een integere manier te werken aan waterveiligheid. We hebben ervoor gekozen het rapport uiterst serieus te nemen waarbij onze eerste prioriteit natuurlijk de veiligheid van de dijk was. Toen afgelopen zomer werd bevestigd dat de dijk veilig is, was dat geen reden om achterover te leunen. Integendeel, zowel waar het de technische aspecten betreft als de wijze waarmee met bewoners en schadegevallen is omgegaan, is in een intensief traject veel werk verzet. Belangrijke les is dat er op het gebied van risicobeheersing en eigenaarschap verbeteringen nodig zijn. Vooral de risico's van de vervormingen aan panden zijn niet altijd goed ingeschat. De gevolgen hiervan zijn door het waterschap niet ten volle onderkend. In dit verband had de aandacht voor de bewoners beter gekund en gemoeten.

We kunnen het verleden niet overdoen, wat we wel kunnen doen is ons maximaal inspinnen om te leren, lessen te vertalen in concrete acties voor de toekomst en alles op alles zetten om het hoofdstuk KiS/Lekdijk op een verantwoorde manier af te ronden.

2 Inleiding

2.1 Aanleiding

Op 14 april 2021 heeft het waterschap het rapport “De Lekdijk is lekgestoken! - Ernstige problemen bij de Lekdijk in Nieuw Lekkerland” ontvangen van de heer Prof. dr. ir. Van Baars. In dit rapport stelt Van Baars dat de dijkversterking op de zuidelijke oever van de Lek tussen Kinderdijk en Schoonhovenseveer (KiS) niet goed is uitgevoerd. Het rapport wijst niet alleen op mogelijke technische tekortkomingen, maar ook op problemen bij de schade-afhandeling. De oorzaak van de technische tekortkomingen zou zijn gelegen in de toegepaste constructieve elementen, de grondophogingen en de uitvoering daarvan.

Het waterschap heeft na ontvangst van het rapport de crisisorganisatie direct opgeschaald, omdat er vraagtekens ontstonden over de veiligheid van de waterkering. Verder zijn diverse technische onderzoeken opgestart en er is een commissie opgericht om ons te adviseren over de schade-afhandeling.

In het onderhavige rapport geven we een overzicht van deze onderzoeken en adviezen. Tevens geven we in dit rapport aan welke betekenis we hieraan geven en welke lessen we hebben geleerd. Op basis hiervan willen we de nog lopende schadegevallen langs de Lekdijk met voorrang afronden. Ook gaan we de geleerde lessen vertalen naar al opgestarte en nog op te starten dijkversterkingen. Dit is belangrijk, omdat we in de toekomst nog vele kilometers dijken moeten versterken.

2.2 Proces tot nu toe

Vanwege de ernst van de situatie en de commotie in de streek is direct na ontvangst van het rapport op 14 april 2021 besloten om de crisisorganisatie van het waterschap op te schalen tot coördinatiefase 3. In deze fase is het waterschapsbeleidsteam (WBT) actief, onder voorzitterschap van de dijkgraaf. Door het WBT is besloten om de beweringen van de heer Van Baars met spoed te laten toetsen door een onafhankelijke partij. Deltares is gevraagd om deze toetsing uit te voeren. Daarbij is uitgegaan van 2 fasen. In de eerste fase wordt de vraag beantwoord hoe het is gesteld met de veiligheid van de waterkering. Deze vraag had uiteraard prioriteit. De tweede fase gaat in op de vragen over de toegepaste technieken en de uitvoeringswijze daarvan. De resultaten van fase 1 van het onderzoek zijn op 2 juli 2021 bekend geworden. Belangrijkste conclusie van fase 1 van het onderzoek van Deltares was dat de Lekdijk veilig is. De dijk tussen Kinderdijk en Schoonhovenseveer voldoet aan de destijds geldende normen voor veilige dijken. Het Algemeen Bestuur is hierover direct op 2 juli 2021 geïnformeerd en op 5 juli 2021 is in een ingelaste commissievergadering waterveiligheid het rapport fase 1 van Deltares besproken. Omdat de veiligheid van de waterkering niet in het geding bleek te zijn, is op 7 juli 2021 in het WBT besloten af te schalen. Als vervolg op het WBT, is een stuurgroep opgericht met daarin de verantwoordelijk heemraad waterveiligheid, de gebiedsheemraad en de dijkgraaf als voorzitter. Deze stuurgroep heeft richting gegeven aan het verdere proces.

Door de stuurgroep is in augustus 2021 besloten om fase 2 van het onderzoek van Deltares op te starten. De resultaten van het fase 2 onderzoek van Deltares zijn op 1 februari 2022 bekend geworden. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de resultaten van de rapporten van Deltares. Het ENW (Expertise Netwerk Waterveiligheid) is door de stuurgroep gevraagd om een visie te geven op de rapporten van Deltares. Het Expertise Netwerk Waterveiligheid is een onafhankelijk kennisnetwerk van specialisten in waterveiligheid. De belangrijkste taak van het ENW is het adviseren van overheidsorganisaties met een verantwoordelijkheid voor waterveiligheid over actuele vraagstukken en innovaties. Het definitieve advies van ENW is op 11 februari 2022 beschikbaar

gekomen. ENW brengt een aantal nuances aan op het onderzoek van Deltares. In hoofdstuk 3 wordt hier nader op ingegaan.

De heer Van Baars wees in zijn rapport ook op de afhandeling van een aantal schadegevallen. Daarom is op verzoek van ons waterschap een externe commissie opgericht onder leiding van de heer Van der Vlist. Deze commissie is gevraagd advies te geven over de schade-zaken die verbonden zijn aan de dijkversterking KiS en om op basis daarvan een mogelijke doorvertaling te maken naar andere dijkversterkingen van ons waterschap. De commissie Van der Vlist is in juli 2021 van start gegaan. Op 24 januari 2022 heeft de commissie Van der Vlist het rapport doen toekomen aan het waterschap. In hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op de resultaten van de commissie Van der Vlist.

We zijn ons ervan bewust dat er verschillende rapporten, van verschillende deskundigen over min of meer dezelfde onderwerpen zijn geschreven. Daardoor sluiten niet alle inzichten en conclusies precies op elkaar. Dit geldt te meer als conclusies soms indirect getrokken (moeten) worden uit beperkt beschikbare gegevens. Een absolute waarheid is dan ook niet te verwachten. Maar de discussie die wel te verwachten is, het wisselen van argumenten en inzichten, brengt ons verder en kan ons helpen afwegingen te maken in de verantwoordelijkheid die we hebben. Dat brengt ons tot keuzes om wat we leren te implementeren en om op onderdelen gericht verder te (onder)zoeken. Dit rapport gaat daarover.

2.3 Dijkversterking Kinderdijk-Schoonhovenseveer (KiS)

De aanleiding van de dijkversterking Kinderdijk en Schoonhovenseveer (KiS) was de landelijke 2^e ronde veiligheidstoetsing in 2006. Uit deze toetsing bleek dat de dijk op de zuidelijke oever van de Lek tussen Kinderdijk en Schoonhovenseveer op een groot gedeelte niet voldeed aan de toen geldende veiligheidsnormen. Van de 17,5 km waterkering werd ruim 10 km afgekeurd, vooral vanwege het feit dat bij hoge waterstanden het maaiveld aan de polderzijde omhoog kan worden gedrukt door de waterspanning in diepere zandlagen. Het startsein van de dijkversterking werd gegeven door het vaststellen van de Startnotitie MER “Dijkversterking Kinderdijk – Schoonhovenseveer” in het college van dijkgraaf en heemraden op 9 maart 2010.

Het te versterken traject kenmerkt zich door een dichte, op veel plaatsen aaneengesloten lintbebouwing en de slappe veenachtige ondergrond. Hierdoor was sprake van een complexe dijkversterkingsopgave. De bebouwingsdichtheid en de slappe veengrond hebben grote invloed gehad op de gekozen ontwerpen. In de loop van de tijd zijn sommige huizen dicht tegen de Lekdijk komen te staan doordat de dijk verbreed moest worden om aan veiligheidsnormen te voldoen. Een relatief groot aantal huizen moest daardoor worden gesloopt. Na de dijkversterking KiS is een aantal woningen herbouwd en/of opgevijseld. Bij dijkversterking KiS moest bovendien rekening worden gehouden met uitbreidbaarheid. Hiermee wordt geanticipeerd op eventuele scherpere veiligheidseisen in de toekomst. Van de 10 km te versterken waterkering is uiteindelijk 4,7 km versterkt met een steunberm aan de binnenzijde, 2,2 km is versterkt met een rivierwaartse versterking en 3,1 km door middel van constructies.

Omdat de standaard-oplossingen niet overal mogelijk waren, is tijdens het voorbereidingstraject in 2012 besloten de markt enige vrijheid te geven om nieuwe technieken voor te stellen. Gekozen werd voor de contractvorm “Design en Construct” (D&C). Dit houdt grofweg in dat de aannemer verantwoordelijk is voor het opstellen van de ontwerpen en het realiseren van de dijkversterking. De aannemer heeft hiermee de vrijheid nieuwe oplossingen te ontwerpen en of voor te stellen binnen de door het waterschap aangegeven randvoorwaarden en eisen. Het aanbesteden op basis van een D&C contract was in 2012 nog een nieuwe contractvorm voor het waterschap. Daarbij moest worden gezocht naar het in balans houden van het waarborgen van dijkveiligheid en het geven van ontwerp vrijheid aan de aannemer.

In september 2013 is het werk op basis van een D&C contract gegund aan de Combinatie Dijkverbetering Molenwaard (CDVM), bestaande uit de aannemers Mourik Infra en Besix. Ontwerpen voor de dijkversterking zijn gemaakt door ABT en Witteveen+Bos. Deltares had een toetsende rol. In de periode 2014 tot 2018 is het werk uitgevoerd. In september 2018 is het project opgeleverd. Overigens loopt er nog gerechtelijke procedure tussen het waterschap en de aannemer. Dit geschil heeft betrekking op de financiële afwikkeling van meerwerk door de aannemer. Het geschil houdt geen verband met de aandachtspunten uit het rapport van de heer Van Baars. Daarom wordt het in dit verband verder buiten beschouwing gelaten.

De dijkversterking KiS leidde in totaal tot 184 meldingen van schade. 160 meldingen werden gedaan tijdens de uitvoering van de dijkversterking KiS in de periode 2013 tot en met 2018. De overige 24 meldingen werden gedaan in de periode na afronding van de uitvoering, vanaf 2018. Van de in totaal 184 schademeldingen zijn er 155 afgehandeld. Er resteren per 1 januari 2022 dus nog 29 schadegevallen. Van deze 29 zijn 9 schadegevallen als complex aan te merken.

3 Samenvatting van onderzoeken

3.1 Rapport “De Lekdijk is lekgestoken!”

Op 14 april 2021 ontving het waterschap het rapport “De Lekdijk is lekgestoken!” van de heer Prof. dr. ir. Van Baars. In dit rapport stelt hij dat de dijkversterking KiS op een aantal belangrijke punten niet goed is uitgevoerd. De oorzaak van de technische tekortkomingen zou zijn gelegen in de toegepaste constructieve elementen, de grondophogingen en de uitvoering daarvan. Hierdoor zou de dijk niet veilig zijn bij langdurig hoogwater. Ook zouden woningen aan de Lekdijk te maken hebben met onvoorziene effecten zoals verzakkingen, scheuren, water in kelders, schimmelvorming, enzovoorts, als gevolg van het onjuist uitvoeren van de dijkversterking KiS. In het rapport wordt ingegaan op een zestal technische “ontwerpaspecten”:

- 1: Kwelvorming en vernatting door lekkage langs de harde constructies
- 2: Opbarsten achterland
- 3: Stabiliteit en consolidatieduur na een ophoogslag bij grondaanvullingen
- 4: De grondverplaatsingen en de gevolgen voor de huizen
- 5: Risicoanalyse en externe onafhankelijk toetsing
- 6: Meetcampagne voor de kwel, consolidatie en de verplaatsingen

Per ontwerpaspect wijst de heer Van Baars in het rapport op onjuistheden en tekortkomingen. Voor details wordt verwezen naar het rapport zelf. Volgens de heer Van Baars zijn de onjuistheden en tekortkomingen zodanig dat de veiligheid van de waterkeringen in het geding is. Tevens wijst de heer Van Baars op een “niet te ontkennen” causaal verband tussen de dijkversterkingen en schade aan woningen aan de Lekdijk. Dit was voor de heer Van Baars voldoende reden om het bestuur van het waterschap te informeren.

De heer Van Baars geeft in het rapport aan dat hij het rapport niet in opdracht geschreven. In het voorwoord wordt gesteld dat hij, gezien de ernst van de situatie, zichzelf als een deskundige getuige door de wet genoodzaakt ziet om zijn bevindingen voor te leggen aan de betrokken partijen en om te waarschuwen voor de ontstane situatie.

3.2 Deltares rapport Fase 1

Gelet op de ernst van de beweringen uit het rapport “De Lekdijk is lekgestoken!”, is na ontvangst ervan direct besloten om met spoed een onderzoek uit te laten voeren door een onafhankelijke partij. Vanwege haar expertise is aan Deltares gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. De wens was om snel uitsluitel te krijgen over de veiligheid van de dijk. Daarom is het onderzoek van Deltares opgedeeld in 2 fasen. Fase 1 had prioriteit en beantwoordt de vraag hoe het is gesteld met de veiligheid van de waterkering. Fase 2 gaat in op de vragen over de toegepaste technieken en de uitvoeringswijze daarvan. Omdat Deltares, weliswaar op afstand, ook betrokken was bij KiS, is het onderzoek van Deltares onderworpen aan een review door vier onafhankelijke, externe specialisten van buiten Deltares. Ook is deze rapportage voorgelegd aan een dwarskijktteam, om zo ervaring en kennis vanuit de geotechniek als ook van andere disciplines, vanuit een breed perspectief, in te brengen. Tenslotte is gewaarborgd dat medewerkers van Deltares die geadviseerd hebben bij KiS, geen rol hebben gespeeld bij het onderzoek.

Doel van het onderzoek was op korte termijn de standzekerheid van de waterkering in beeld brengen en op basis daarvan te beoordelen of er een acuut waterveiligheidsrisico bestaat en hoe dit -indien nodig- kan worden beheerst. Anders geformuleerd: is de dijk veilig?

Op 1 juli 2021 publiceerde Deltares de resultaten van het onderzoek in het rapport "Analyse waterveiligheid Kinderdijk- Schoonhovenseveer (KiS); Toetsing aspecten uit rapportage "De Lekdijk is lekgestoken". Citaat uit de conclusie van het rapport:

Uit het door Deltares uitgevoerde onderzoek van de waterveiligheid van de dijk tussen Kinderdijk – Schoonhovenseveer zijn er geen aanwijzingen gevonden dat er sprake is van een acuut waterveiligheidsrisico. Ook met inachtneming van nieuwe inzichten voor waterspanningen en realisatie van de constructieve elementen voldoet de huidige dijk nu (ruim) aan de destijds geldende norm en ontwerpmethodiek met betrekking tot de waterveiligheid op basis waarvan deze in de periode van 2013 tot 2018 is versterkt. Maar monitoring is wel raadzaam om de ontwerplevensduur te halen en eventuele veiligheidstekorten op termijn, die door lekkage langs constructieve elementen, tijdig te kunnen constateren.

Kort samengevat concludeert Deltares in het rapport dat de dijk veilig is en dat de dijk voldoet aan destijds geldende norm met betrekking tot de waterveiligheid. Dit betekent niet dat we nu 'alles weten'. Wel zijn er voldoende handvatten om keuzen te maken voor mogelijk vervolgonderzoek.

3.3 Deltares rapport Fase 2

Zoals gezegd gaat fase 2 van het onderzoek van Deltares in op de toegepaste technieken en de uitvoeringswijze van de dijkversterking KiS. Daarbij wordt eerst ingegaan op de 6 ontwerpaspecten die door de heer Van Baars worden benoemd. Vervolgens wordt gekeken naar de schades, de oorzaak van die schades en schademechanismen. Ingrepen, gebeurtenissen en autonome processen staan namelijk niet op zichzelf, maar kunnen elkaar versterken of schademechanismen initiëren. Ook dat wordt in het fase 2 onderzoek geadresseerd. Net als bij fase 1, is het onderzoek van Deltares onderworpen aan een review door vier onafhankelijke, externe specialisten van buiten Deltares, is de rapportage voorgelegd aan een dwarskijktteam en is gewaarborgd dat medewerkers van Deltares die geadviseerd hebben bij KiS, geen rol hebben gespeeld bij het onderzoek.

De hoofdconclusies van fase 2 kunnen als volgt worden samengevat:

- Een dijkversterking moet niet alleen voldoen aan de eisen voor waterveiligheid, maar moet ook rekening houden met landschappelijke inpasbaarheid, de impact voor de bewoners langs de dijk en het toekomstig beheer en onderhoud van de dijk. Vanwege de slappe ondergrond en de vele woningen langs de dijk, was de dijkversterking KiS een complexe opgave.
- Het merendeel van de aspecten die de heer Van Baars in zijn rapportage benoemd, kunnen worden weerlegd op basis van het onderzoek van Deltares.
- Bovenstaand geldt echter niet voor alle aspecten. Met name op het gebied van risico-beheersing, en dan met name bij de risico's op vervormingen en schade aan de zogenaamde "groene cirkelpanden"¹, zijn er belangrijke aandachtspunten:
 - Er is vroegtijdig geconstateerd dat de grenswaarden van de vervormingen in de ondergrond en aan de groene cirkelpanden financieel niet haalbaar waren. De maatregelen om de woningen af te schermen waren (te) duur. Besloten is om de toelaatbare vervormingen te verruimen, waardoor afscherming niet meer nodig was. Door dit besluit heeft de aannemer bij de uitvoering meer risico genomen op het

¹ Groene cirkelpanden zijn panden, waarbij al in de voorbereidingsfase van de dijkversterking KiS (dus voorafgaande aan het aanbestedingstraject) was vastgesteld, dat de vervormingen bij deze panden te groot zouden worden. Conform het contract van KiS diende de aannemer deze panden af te schermen. Er zijn in totaal ongeveer 20 groene cirkelpanden. Bij 4 groene cirkelpanden is de schade nog niet afgehandeld.

ontstaan van schade aan deze panden. De gevolgen hiervan zijn door het waterschap niet ten volle onderkend.

- Tijdens de uitvoering zijn de grenswaarden van de vervormingen van grond bij een aantal panden verder verruimd. De intentie was om risicogestuurd te werken. Bij de uitvoering zijn niet alle stappen in een risicogestuurde aanpak uitgevoerd of vastgelegd. De PDCA cirkel is niet rond, tenminste niet op papier. De risicobeheersing is dus onvolledig.
- Dat schade aan groene cirkelpanden is opgetreden lijkt het gevolg van het verruimen van de grenswaarden. Het monitoringsplan is hierbij niet geëvalueerd. Daardoor werd niet frequent genoeg en niet op voldoende plaatsen gemonitord.

3.4 Advies van ENW (Expertise Netwerk Waterveiligheid)

Het advies van ENW is op 11 februari 2022 beschikbaar gekomen. ENW concludeert net als Deltares dat het dijkversterkingstraject KIS tekortkomingen laat zien in de uitvoering van werkzaamheden, zoals het oprekken van contracteisen ten aanzien van vervormingen, het niet volgen van een risicogestuurde uitvoering en het niet uitvoeren van passend toezicht. Daarnaast brengt ENW ook een aantal nuances aan op het onderzoek van Deltares. ENW geeft aan dat in het onderzoek van Deltares nog geen verklaring is gevonden voor de vernatting en vervorming van de Lekdijk tussen Kinderdijk-Schoonhovenseveer. ENW geeft daarom geen sluitend oordeel over de veiligheid of de onveiligheid van de kering. Daarbij is vooral onzekerheid over de kwaliteit van de boorpalen van belang. Aanbevolen wordt dan ook om gerichte monitoring en onderzoek uit te voeren om een verklaring te vinden.

Volgens ENW vergt sluitend bewijs voor de veiligheid dus nog nader onderzoek. Daarbij worden door ENW een viertal aspecten naar voren gebracht waarop nader onderzoek zich zou kunnen richten:

1. Monitoring van stijghoogtes in en rond de waterkering
2. Nader onderzoek naar de kwaliteit van de boorpalen
3. Nader onderzoek naar de oorzaak van vernatting
4. Nader onderzoek aan de opgetreden horizontale vervorming in relatie tot het ontwerp: "ontwerpverificatie".

3.5 Advies van Commissie Van der Vlist

Op verzoek van ons waterschap is een onafhankelijke commissie opgericht onder leiding van de heer Van der Vlist ("Advies Commissie Schadeafhandeling Lekdijk"). De overige leden van de commissie waren Jan de Bont, Peter van der Gaag en Cees Okkerse. De commissie is gevraagd advies te geven over de schade-zaken die verbonden zijn aan de dijkversterking KiS en om op basis daarvan een doorvertaling te maken naar andere dijkversterkingen van ons waterschap. De commissie Van der Vlist is in juli 2021 van start gegaan. De resultaten van deze commissie zijn bekend geworden op 24 januari 2022 in het rapport "Advies Commissie Schadeafhandeling Lekdijk".

De commissie Van der Vlist adviseert het waterschap om zelf de regie te nemen in de afhandeling van de nog openstaande dossiers. De commissie vindt het onwenselijk dat schadeafhandeling voor een belangrijk deel bij de aannemer ligt. Er is volgens de commissie namelijk sprake van duidelijke bestuurlijke, maatschappelijke en juridische verantwoordelijkheid voor het waterschap. Ook het feit dat deze schadedossiers nog steeds niet zijn afgehandeld, vindt de commissie schrijnend. Verder adviseert de commissie om bewoners de mogelijkheid te geven van een contra-expertise, om coulance te betrachten wanneer de oorzaak van schade niet kan worden vastgesteld en om een escalatiemogelijkheid in te voeren, daar waar partijen het niet eens worden. Tenslotte wordt in overweging gegeven om een overlastvergoeding te geven vanwege de lange duur van de afhandeling van de schades.

Voor toekomstig projecten doet de commissie ook een aantal aanbevelingen:

- Investeer in goede en volledige voor- en eindopname. Doe dit met voldoende sonderingen, lintvoegmetingen, peilbuizen en meetbouten. Controleer deze gegevens ook digitaal en maak ze beschikbaar voor de bewoners.
- Voer zelf de regie op de schadeafhandeling, waarin mogelijkheden tot contra-expertise zijn ingebouwd. En zorg voor een escalatie mogelijkheid.
- Borg de interne informatievoorziening. Hieronder valt ook de inrichting van projectdossiers door protocollen en evaluaties.
- Besteed veel aandacht aan risicosturing en (contract)beheersing. De lessen die uit het KiS-project getrokken kunnen worden moeten worden vastgelegd ten behoeve van de professionalisering van de lerende organisatie.

Tot slot is de commissie van mening dat elkaar tegensprekende deskundigen het vertrouwen in het waterschap aantasten. Het is ongewenst dat deskundigen elkaar tegenspreken over de vraag of de Lekdijk na de uitvoering van de dijkversterkingswerkzaamheden wel voldoende sterk en stabiel is. De commissie adviseert het waterschap daarom om een overleg op te starten dat gericht is op het verkrijgen van een gedeelde visie op de veiligheid van de Lekdijk. Mogelijk kan het ENW daarbij een rol spelen. Over de resultaten van dat “deskundigen overleg” moet vervolgens met de bewoners worden gesproken. Het is belangrijk dat zij vertrouwen krijgen en behouden in hun overheid, stelt de commissie.

4 Reflectie op ontwerp aspecten van Van Baars

In deze paragraaf geven we een korte reflectie op de technische aspecten uit het rapport van de heer Van Baars. Het is duidelijk dat het rapport terecht de vinger heeft gelegd bij een aantal zaken die beter hadden moeten. Tegelijkertijd moet worden onderkend dat het merendeel van de technische aspecten kan worden weerlegd. Hieronder volgt een korte technische reactie op de 6 aspecten, op basis van het onderzoek van Deltares.

Conclusies ten aanzien van de waterveiligheid (aspect 1 en 2):

- Er is geen acuut veiligheidsrisico bij KiS. De huidige dijk voldoet (ruim) aan de destijds geldende waterveiligheidsnorm en ontwerpmethodiek. Doordat in het ontwerp is uitgegaan van waterstandstijging en bodemdaling voor de situatie over 100 jaar, is ook op basis van de huidige waterveiligheidsnorm geen acuut waterveiligheidsprobleem.
- De beoogde ontwerplevensduur van 100 jaar voor de constructies zal mogelijk niet worden gehaald. Door de grote marge tussen de huidige situatie en de situatie over 100 jaar, is het reguliere 12-jaarlijkse beoordelingsproces voldoende om de waterveiligheid met de constructies in deze dijk in de tijd te blijven volgen en borgen.

Conclusies aspect 3, 4 en 5 (deels) - Realisatie dijkversterking

Uit de uitgangspunten en de keuzes die gemaakt zijn in de voorbereiding en uitvoering van de dijkversterking, blijkt dat er zorgvuldig is gehandeld. Wel wordt geconcludeerd dat de toegenomen kans op schade aan panden, door het verruimen van de grenswaarden van de vervormingen en verplaatsingen, niet ten volle is onderkend. Dit heeft noch geleid tot het treffen van beheersmaatregelen tijdens de uitvoering, noch tot een evaluatie of aanpassing van het monitoringsplan.

Conclusies aspect 5 (deels) en 6 - Procedurele aspecten

Er was sprake van een risicogestuurde opzet van het project KiS. Toch lijkt de sturing op de risico's niet voldoende te zijn ingevuld in de uitvoering, met name met betrekking tot schade aan de panden. Aan de voorkant is een uitgebreide meetcampagne ingezet. Wel had met het aanpassen van de eisen aan de toelaatbare vervormingen van de panden het monitoringsplan heroverwogen moeten worden. Dit is niet gebeurd. Er is geconstateerd dat er niet voldoende beheersmaatregelen zijn getroffen bij het overschrijden van grenswaarden.

Het rapport van de heer Van Baars heeft dus een aantal zaken naar voren gebracht dat beter had moeten. In de komende hoofdstukken gaan we in op de afhandeling van de lopende schadegevallen en vertalen we de geleerde lessen naar al opgestarte en nog op te starten dijkversterkingen.

5 Schadeafhandeling: hoe verder?

5.1 Samenvattende reflectie op rapport van der Vlist

Het rapport van de commissie van der Vlist geeft een weergave van de schadeafhandeling tijdens en na de werkzaamheden van de dijkversterking KiS. Daaruit komen bevindingen over het project en aanbevelingen hoe Waterschap Rivierenland de schadeafhandeling gerelateerd aan KiS en toekomstige projecten kan verbeteren.

In het onderzoek dat de commissie heeft gedaan komt naar voren dat het merendeel van de schades is afgehandeld en dat de bewoners over het algemeen tevreden zijn over het voorbereidingstraject. De knelpunten zijn voornamelijk ontstaan tijdens de uitvoering en na afronding van de werkzaamheden. Bewoners zijn teleurgesteld omdat ze zich niet serieus genomen voelen, de afhandeling als slordig en onzorgvuldig ervaren, lang in onzekerheid gehouden worden en in de steek gelaten voelen. Daarbij ervaart de bewoner dat zij zelf de 'bewijslast' (dat de schade is veroorzaakt door de werkzaamheden) moeten aantonen op het moment dat ze het niet eens zijn met de uitkomsten van het 'externe' schade expertise bureau.

Commissie van der Vlist komt met een aantal aanbevelingen zoals;

1. Schadeafhandeling:
 - Betere nulmetingen vooraf en meer schadegericht monitoren tijdens uitvoering
 - Eigenaarschap Waterschap Rivierenland vergroten
 - Heldere communicatie over proces
 - Mogelijkheden voor second opinion en escalatie op oordeel schade expert
 - Samen met de bewoners tot een oplossing komen
 - Overlastvergoeding vanwege de lange duur van de afhandeling van schades
2. Interne organisatie:
 - Overdracht schadedossiers
 - Voldoende deskundigheid
 - Waarborgen lerende organisatie en contractvormen
 - Opstellen protocollen
 - Uitwerken risicosturing

5.2 Wat gaan we doen?

Sinds afgelopen zomer heeft Waterschap Rivierenland de lopende schades actiever behandeld waarbij gewerkt is aan communicatie, eigenaarschap, zorgvuldigheid, verbeteren van de procedures en het mogelijk maken van second opinion. De commissie van der Vlist heeft aangegeven dat dit gewaardeerd wordt vanuit de bewoners en het vertrouwen langzaam terug komt. Op basis van deze ervaring en de aanbevelingen van commissie van der Vlist wordt doorgebouwd. Hiervoor is het nodig dat de juiste en voldoende capaciteit beschikbaar komt om dit proces goed voort te zetten.

Op basis van het rapport van commissie van der Vlist en de andere onderzoeken wil Waterschap Rivierenland de wijze van schadeafhandeling voortaan beter organiseren voor alle inwoners zodat dit onderwerp de aandacht krijgt die het verdient. De insteek daarbij is om de huidige schades die nog lopen af te handelen met een nieuw manier van werken. De afwikkeling van de schades bij KiS krijgen daarbij uiteraard prioriteit. Terwijl deze nieuwe manier ingezet wordt, gaan we toewerken naar een schadebureau met een toegewijd team.

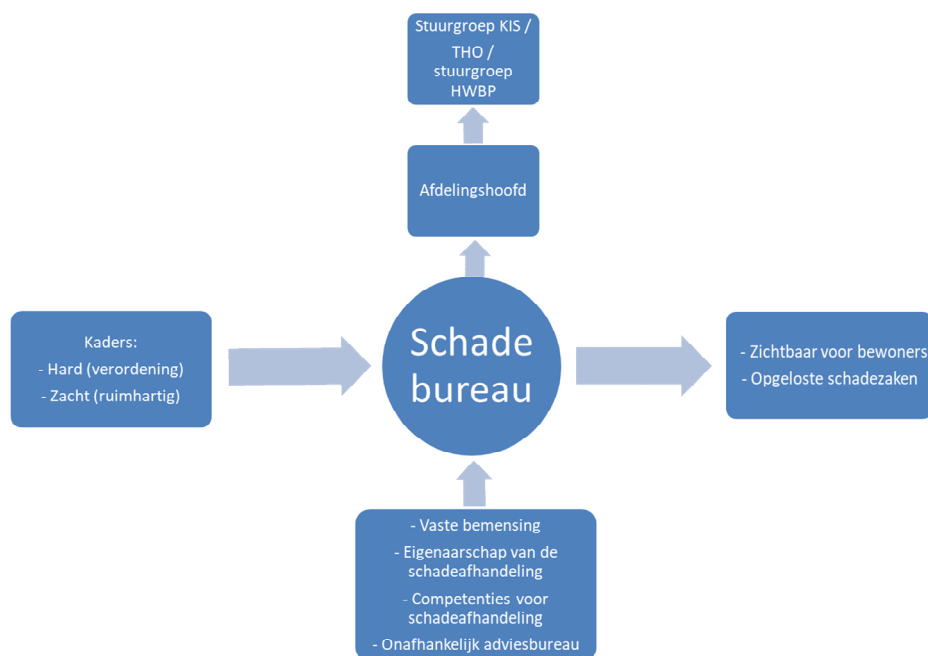
De volgende uitgangspunten zijn de basis voor de verdere afhandeling van de huidige schades en voor het opzetten van het schadebureau:

- Waterschap Rivierenland voert de regie, wij zijn het aanspreekpunt voor de bewoners en nemen verantwoordelijkheid voor de afronding van de schade gevallen. De bewoner mag niet de 'dupe' worden van afwikkeling (contractafspraken) met een aannemer of verzekeringsmaatschappij.
- Second opinion kan in redelijk en billijkheid worden aangevraagd op kosten van Waterschap Rivierenland.
- Empathische houding, maatwerk en snelle interne besluitvorming.
- Bewoners in de gelegenheid stellen om binnen afzienbare tijd terug te komen op schades die te herleiden zijn tot het project KiS.
- Juiste afweging maken tussen de balans van onderzoekskosten en het schadebedrag.
- Doelstelling is om de lopende schadezaken van KiS af te wikkelen voor 1 januari 2023.

Met de aannemer die het project KiS heeft uitgevoerd, zijn contract-afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid van schade-afhandeling. Binnen de kaders van deze afspraken zullen de extra kosten worden verhaald op de aannemer. Verder zal, waar mogelijk, daarna een beroep worden gedaan op het HWBP, omdat het project KiS onder het subsidieregime van het HWBP2 viel. Zoals hierboven aangegeven staat dit los van de regie die het waterschap zal gaan nemen bij het afhandelen van de schade. De bewoner mag geen last hebben van eventuele geschillen tussen aannemer en waterschap.

5.3 Toewerken naar een Schadebureau

Op basis van de huidige kennis en ervaring wil Waterschap Rivierenland het komende jaar toewerken naar een professioneel werkend schadebureau. De ideeën over hoe het schadebureau zou kunnen werken binnen de organisatie zijn schematisch weergegeven.

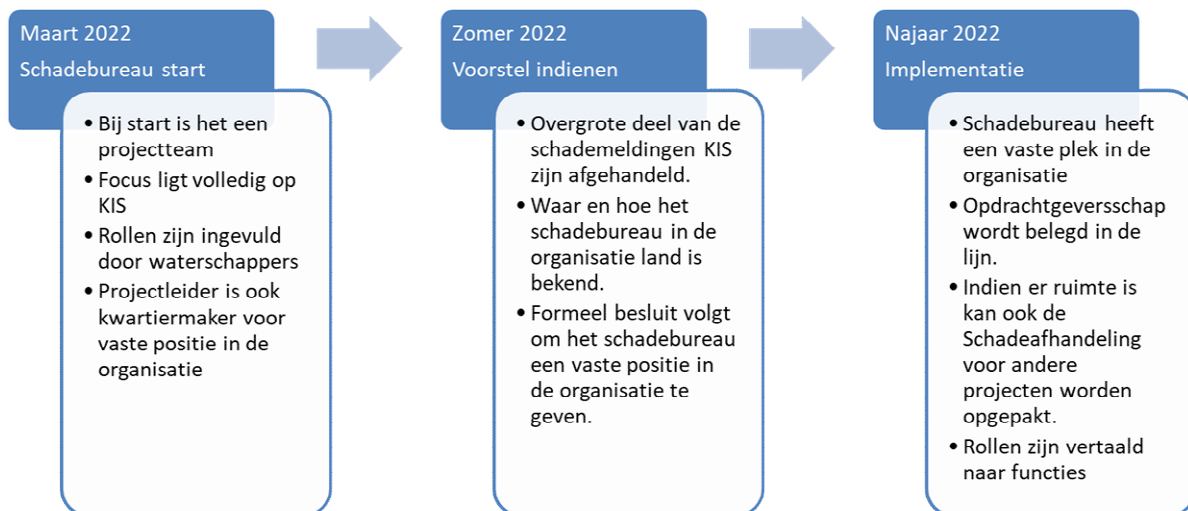
Eén en ander is uiteraard in ontwikkeling en zal gedurende het jaar verder worden uitgewerkt. De volgende disciplines zullen een plek krijgen in het schadebureau: schadecoördinator, casemanager, jurist, bouwkundig adviseur, hydroloog, geoloog, mediator, ondersteuning. Voor wat betreft capaciteit wordt uitgegaan van 2 tot 5 fte. Deze capaciteit is nodig om de lopende schades in 2022 af te kunnen handelen en het schadebureau verder vorm te geven richting de toekomst. Gedurende het jaar kunnen nieuwe inzichten ontstaan waardoor dit nog kan worden aangepast. De verwachting is

dat in de toekomst de behoefte zal fluctueren afhankelijk van de hoeveelheid werkzaamheden die in het veld afgerond worden. Tegelijkertijd is de verwachting dat gedurende de piek in de uitvoering van de HWBP projecten de komende 10 jaar de werkvoorraad rondom schadeafhandeling meer dan voldoende is voor het schadebureau.

Voor het goed kunnen afronden van schades is het van groot belang om ook een onafhankelijk oordeel te hebben van de schade en de bijbehorende oplossingsrichtingen. Deze onafhankelijke schade expertise zal door externe partijen moeten worden gedaan. Hoe dit precies procedureel moet lopen in de toekomst zal nader uitgewerkt worden.

Voor de interne capaciteit van het schadebureau is de inschatting dat de helft van de kosten gesubsidieerd kunnen worden vanuit het HWBP als het gaat om de dijkversterking projecten. Hoe de middelen beschikbaar moeten worden gesteld voor personeel, externe expertise inhuur en het uitkeren van de schades moet in 2022 helder worden.

Om te komen tot het schadebureau is onderstaand tijdsplan voorzien.

6 Betekenis voor projecten

6.1 Inleiding

De rapporten van Deltares en de commissie van der Vlist geven ons stof tot nadenken voor lopende en komende dijkverbeteringsprojecten. In de voorgaande hoofdstukken is de betekenis voor ons werk geduid en zijn op hoofdlijn oplossingsrichtingen geformuleerd. In fase 3 vertalen we deze naar de projecten. Dan denken we enerzijds aan nieuw op te starten projecten of projectfasen en anderzijds aan lopende projecten of projectfasen waar contracten of afspraken de bewegingsvrijheid beperken. In het laatste geval zal de focus moeten liggen op bijsturen (“wat gaat niet goed” in de wetenschap van nu en kan nog bijgesteld worden).

Bij dijkversterking grijpt de noodzaak van waterveiligheid soms fors in bij bewoners. Dit kan niet genoeg worden benadrukt, tegelijkertijd zullen we een balans moeten vinden tussen het collectieve belang (waterveiligheid tegen een redelijke prijs) en het individuele belang (kwaliteit van wonen/werken). Schade is niet op voorhand uit te sluiten, zeker niet als de ondergrond zo complex is als bijvoorbeeld langs de Lekdijk. De ondergrond zal nooit 100% gekend worden waardoor we op basis van risico-inschatting keuzes in ontwerp en uitvoering moeten afwegen. We moeten er dan ook rekening mee houden dat grondvervormingen tijdens de uitvoering anders blijken dan bij het ontwerp gedacht. Er zijn overigens meer oorzaken waardoor schade kan optreden.

Hoewel er in het project KiS veel goed is gegaan, tonen de rapporten aan dat we ons ten behoeve van lopende en komende dijkversterkingsprojecten op onderwerpen moeten (her)bezinnen: schade aan panden (beperken, monitoren en behandelen), techniek en risico management. Hieronder gaan we daar nader op in.

6.2 Beperken van schade

Het beperken van kans op schade begint al in het ontwerp. Grondvervorming komt in de rapporten als één van de belangrijke oorzaken van schades naar voren. Tijdens het ontwerp zouden de (effecten van) te verwachten grondvervormingen explicieter in het perspectief van het ontstaan en afhandelen van schades moeten worden gewogen op financiën en impact. Hoewel dit laatste lastig lijkt, moeten we waar mogelijk explicieter afwegen of we ruimhartiger kunnen zijn in toepassen van wellicht (iets) duurdere oplossingen, zoals bijvoorbeeld het opkopen panden, als dit slepende schade afhandelingsprocessen kan voorkomen. Het bestaande beleidskader OPW² van het waterschap zegt daar nu niets over. Daarbij moeten we ons goed realiseren dat we het over maatregelen hebben die diep ingrijpen in het leven van mensen. Naar aanleiding van de rapporten van Deltares en van der Vlist gaan we onderzoeken wat we anders of meer kunnen doen om de risico's van grondvervormingen beter te begrijpen.

Risico management is nu al een belangrijke factor in het ontwerp en de uitvoering waarbij afwegingen vooral financieel gemotiveerd worden. Niet in de laatste plaats houdt dit verband met het verkrijgen van subsidie. In de uitvoering speelt daarnaast de contractvorm een rol van betekenis: de commissie van der Vlist laat zien dat als de uitvoerder verantwoordelijk is voor de schade behandeling en daar een financieel belang in heeft, dit niet leidt tot ruimhartigheid als de impact van het project daar wellicht wel om vraagt. Met andere woorden: de risico verdeling tussen opdrachtgever en opdrachtnemer moet mogelijk op onderdelen veranderen. Schadepreventie en afhandeling zal explicieter onderdeel moeten uitmaken van de contract beheersing. Ook in de

² OPW: Ontwerpuitgangspunten Primaire Waterkeringen

uitvoering moeten maatregelen (bijvoorbeeld alternatieve uitvoering of monitoring) niet alleen worden gewogen op financiën, maar ook op impact.

Een belangrijk leerpunt is de zichtbaarheid van het waterschap gedurende de uitvoering. Waar het waterschap als opdrachtgever in het algemeen goed zichtbaar lijkt in het voortraject (VKA-fase, PU-fase), leren we van het project KiS dat we minder goed zichtbaar waren gedurende de uitvoering en nazorgfase. De gekozen contractvorm en de gemaakte afspraken over schade afhandeling waren hierbij niet behulpzaam. De geringe bestuurlijke betrokkenheid bij de behandeling van schades is hier deels een gevolg van. Dit moet met de invoering en inbedding van het schadebureau verbeteren als hierover aan de verantwoordelijk heemraad wordt gerapporteerd.

Behalve in het project KiS, is er over de gehele Lekdijk een grote opgave om aan de veiligheidsnormering in 2050 te voldoen, dus ook in het project SAFE. De ondergrond wordt ook daar gekenmerkt als 'zwak draagkrachtige veenbodem'. Voor zover leereffecten van KiS al in de lopende VKA-fase vertaald kunnen worden, wordt dat gedaan. Deltares is al betrokken bij SAFE en doet met de kennis van KiS een quick scan op het VKA. De verwachting is, dat de leerpunten uit KiS vooral in de volgende fase van SAFE, de plan uitwerking, aan de orde komen. Dit rekenen we niet tot fase 3, maar wordt in het project SAFE zelf opgepakt.

6.3 Techniek

Hoewel er geen acuut waterveiligheidsprobleem is, heeft Deltares in fase 1 voor KiS aanvullende monitoring geadviseerd teneinde de optredende grondwaterstroming beter te begrijpen. ENW adviseert dit ook. Hiermee kan uiteindelijk worden geanalyseerd of de ontwerp levensduur (100jaar) wordt gehaald. Op deze manier kunnen eventuele veiligheidstekorten op termijn, door lekkage langs constructieve elementen (het ontstaan van kortsluiting/kieren), tijdig worden geconstateerd. We hebben Deltares gevraagd hiervoor een plan van aanpak op te stellen. Inmiddels is opdracht verleend om het plan van aanpak uit te voeren. We gaan na of de expertise van ENW hierbij ook kan worden ingezet. Conform de adviezen van ENW zullen we daarnaast nader praktisch onderzoek laten doen naar de kwaliteit van de boorpalen, naar opgetreden vernatting en zorgen voor een nadere ontwerpverificatie bij opgetreden horizontale vervormingen.

Het Deltares rapport fase 2 (Hoofdstuk 10) geeft specifieke inzichten die voor andere dijkversterkingsprojecten van het HWBP of voor het beoordelen van dijken relevant zijn. Deze inzichten willen we overdragen op onze dijkwerkers. In overleg met de landelijke programma directie willen we bepalen of dit toegevoegd kan worden aan of verwerkt worden in het aanbod aan opleidingen zodat het leereffect ook de hele sector ten goede komt.

6.4 Risico management

Deltares constateert dat er in het project KiS sprake was van een risico gestuurde opzet van het project, maar dat dit in het beschikbare archief nog niet zo makkelijk is te herleiden tot sturing op de risico's tijdens de uitvoering. Ook wordt niet altijd navolgbaar gehandeld volgens vastgelegde afspraken of werkwijzen. Tot slot ontbreekt in sommige gevallen monitoring en (bij)sturing van doorgevoerde wijzigingen. De vraag is of dergelijke procedurele aspecten ook spelen bij projecten die nu in realisatie zijn.

Na een eerste tussentijdse presentatie van Deltares, heeft Concerncontrol dit onderzocht voor de projecten GoWa en WoS die nu in uitvoering zijn. Hoofddoel van dit onderzoek was te constateren in hoeverre de procedurele aspecten zoals Deltares die heeft geconstateerd bij het project KiS, zich ook voordoen bij de projecten die nu in realisatie zijn. Onderzocht is hoe wijzigingen tot stand komen, worden beoordeeld en verwerkt in contractstukken en tot slot hoe monitoring en (bij)sturing op wijzigingen en genomen beheersmaatregelen plaatsvindt.

Het beeld van de onderzoekers is dat beide projecten op papier gecontroleerd te werk gaan. Zij behandelen wijzigingen en afwijkingen volgens een vastgestelde procedure, leggen dit vast in de daarvoor bestemde registers en formulieren en leggen vast welk mandaat de verschillende managementlagen hebben. Er zijn gedegen monitoringsplannen en er is een werkplan geodesie opgesteld door een onafhankelijke partij om trillingen en deformaties te meten en te kunnen ingrijpen tijdens het werk. Deze worden uitgevoerd. Het project WOS heeft in een eigen audit verbetermogelijkheden opgemerkt (signaalwaarden toevoegen) en GoWa beschikt over een volledig dossier waarin alle meetwaarden terug te vinden zijn.

Een kritisch punt is dat de opdrachtnemer veel vrijheid heeft om bij overschrijding van de in het monitoringsplan vastgestelde grenswaarden zelf te besluiten hoe men verder gaat. De opdrachtgever wordt daarbij achteraf geïnformeerd. Dit is weliswaar in lijn met de contractbeheersingsfilosofie van WOS en de samenwerkingsvorm van de Alliantie van het project GoWa, maar zet de opdrachtgever wel op achterstand door beperkte reconstrueerbaarheid van besluitvorming achteraf. Het blijkt bovendien lastig om in de beschikbare documentatie het integrale beeld te krijgen van de registratie, behandeling en besluitvorming van afwijkingen. Zo is niet altijd in het register terug te lezen wat het uiteindelijke besluit of maatregel is die genomen is op een afwijking en wie deze heeft geautoriseerd.

Het onderzoek laat zien dat de projecten GoWa en WoS op het gebied van risico sturing en wijzigingen in control zijn, maar dat het documenteren van de behandeling en besluitvorming niet goed genoeg is. Verbetering op dit punt is al opgepakt en zal te zijner tijd nogmaals worden getoetst. Daarnaast is dit een verbeterpunt voor komende projecten.

Verder valt op dat de opdrachtgever conform de contracteringsfilosofie achteraf wordt geïnformeerd bij overschrijding van grenswaarden. Door onze contractvorm lijkt tijdens de uitvoering vooral de aannemer in beeld. Als we dit koppelen aan wat eerder in dit rapport is gezegd over eigenaarschap en zichtbaarheid, is de vraag of we de contracteringsfilosofie op dit punt moeten aanpassen. Voor lopende contracten kan dit niet, en vergt eigenaarschap op dit punt extra aandacht en scherpte van het waterschap als opdrachtgever. In nieuwe contracten moeten we opnieuw keuzes maken. Dit betekent overigens niet automatisch dat we afscheid gaan nemen van een bepaalde contractvorm. Wel zullen we ons bewust moeten zijn van de risico's en bezien hoe deze gereduceerd kunnen worden. Per situatie moet worden bepaald welke contractvorm het meest passend is.

Tot slot, het risicomanagement binnen WSRL is nog volop in ontwikkeling. In 2021 is dit onderwerp in de commissie Waterveiligheid aan de orde geweest. Het rapport van Deltares en het onderzoek van Concerncontrol illustreren nog maar eens dat we met (de ontwikkeling van) risicomanagement nog niet klaar zijn en dat het een prominente rol in de dijkversterking moet hebben.

6.5 Conclusie en samenvatting

In fase 3 willen we komen tot een vertaling van de aanbevelingen naar de lopende en nog op te starten HWBP-projecten van het waterschap. Deze zijn:

- realisatie aanvullende monitoring KiS;
- nader onderzoek conform advies ENW;
- onderzoeken hoe we de risico's van grondvervormingen beter kunnen begrijpen en vertalen;
- het afwegen van ontwerp-keuzes in het licht van schades;
- het verbeteren van de uitvoering van risicomanagement;
- nieuwe keuzes maken in de contracteringsfilosofie en contractbeheersing;
- bij schade afhandeling de zichtbaarheid van het waterschap en de bestuurlijke betrokkenheid verbeteren

De mogelijke financiële impact hiervan vraagt enerzijds om afstemming met de landelijke programma directie over subsidieverlening en anderzijds om bestuurlijke afweging binnen het waterschap. Over de financiële impact zal het algemeen bestuur worden geïnformeerd in april 2022. Verder zal de commissie waterveiligheid worden geïnformeerd over de stand van zaken van de schade-afhandeling en de implementatie van bovengenoemde aanbevelingen per 30 juni 2022 en 31 december 2022.

7 Reflectie

De onderzoeken naar aanleiding van het rapport van professor Van Baars hebben het nodige gekost in termen van geld (per 1 januari 2022: orde van grootte € 9 ton) en in termen van ureninzet van ons personeel. De verleiding kan bestaan dit bedrag en ureninzet af te zetten tegen wat het zou hebben gekost om de schade direct ruimhartig te vergoeden.

Los van de constatering dat we als overheid gehouden zijn aan ‘waarheidsvinding’ te doen en zorgvuldigheid te betrachten aangaande de inzet van collectieve middelen is er nog een ander perspectief mogelijk: de inzichten van de commissie Van der Vlist en Deltares en de kosten die daarmee gemoeid zijn kunnen ook worden gezien als een investering in de toekomst. We hebben immers nog vele kilometers dijk te versterken. Alleen door als waterschap te laten zien dat we zorgvuldigheid voorop stellen, verantwoordelijkheid nemen en bereid zijn te leren, behouden we onze ‘license to operate’.

Dat doen we ook door gevolg te geven aan de adviezen van ENW voor nader, praktisch onderzoek. We willen en moeten nog beter weten hoe de veiligheid van de dijk zich ontwikkelt, wat mogelijk kan leiden tot een hernieuwde beoordeling van de dijk nadat die onderzoeken zijn afgerond. Elke dijk in Nederland, ook die aan de geldende normen voldoen, kan falen, maar door verder te gaan met onderzoek willen we meer weten van de Lekdijk teneinde de kans op falen minimaal te houden. Die noodzaak is wel duidelijk geworden.

Bewijzen is lastig, maar door de lessen van de dijkversterking KiS te implementeren gaan we naar de toekomst toe ongetwijfeld veel kwesties voorblijven, zullen conflicten minder lang slepen en laten we zien dat we niet wegstappen en iedereen in de ogen willen kunnen blijven kijken. Het is onmogelijk om dat uit te drukken in een bedrag, maar dat de lessen van de Lekdijk meerwaarde hebben naar de toekomst toe is evident. Voor de bewoners aan de Lekdijk die terecht zijn gekomen in een langslappende kwestie is dit uiteraard een uiterst schrale troost (als het dat al is).

Zullen we in de toekomst weer fouten maken? Zullen we over 10 jaar inzichten hebben waardoor we projecten anders aanpakken dan nu? Het antwoord op beide vragen is volmondig “ja”. En dat is maar goed ook. Alleen wie bereid is te leren en open staat voor kritiek kan zich verbeteren.

Voor de organisatie en onze ingezetenen is de ervaring van KiS dus van grote waarde.